

แนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคลองขนุน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1
Guidelines for Applying Good Governance Principles. in
School Administrations Ban Khlong Khanun School
under Rayong Primary Educational Office Area 1

ธงชัย เฟาสันเทียะ¹, สมชัย พุทธิธา²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 และ 2) นำเสนอแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา บุคลากรสนับสนุน กรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนบ้านคลองขนุน จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีสองชุด ได้แก่ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิชนิดกึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการสัมภาษณ์ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม และหลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

2. แนวทางในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ควรให้ความสำคัญกับหลักการมีส่วนร่วม ด้วยการเปิดโอกาสหน่วยงานอื่นได้เป็นผู้นำเสนองาน มีการให้ความสำคัญตามความหลากหลายแก่ภาคส่วนอื่น ๆ ที่มีส่วนในการสนับสนุนการศึกษา ตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร

¹ นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

² อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

สถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนของโรงเรียน

คำสำคัญ : หลักธรรมาภิบาล, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the excellent governance of Ban Khlong Khanun School administrators. Under Rayong Primary Education Office Area 1 and 2) propose management guidelines by sound governance principles in the management of Ban Khlong Khanun School. Under Rayong Primary Education Office Area 1 The population used in the research is teachers. In addition, educational personnel, support personnel, school directors, and the parent-student network of Ban Khlong Khanun School There were two sets of research instruments: a 5-rating scales questionnaire applied from Likert and an interview with semi-structured experts. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation. The interview part analyzed the data in terms of content.

The results of the research were:

1. Management according to the principles of good governance of the school management of Ban Khlong Khanun School under Rayong Primary Education Office Area 1 in overall was at the highest level. Sort the average score in descending order: Principles of responsibility, principles of value, Transparency, the rule of law, integrity, and participation, respectively.

2. Guidelines for managing good governance of school administrators of Ban Khlong Khanun School under Rayong Primary Education Office Area 1 should focus on participation by providing opportunities for other agencies to be presenters. Diversity is given to other sectors that contribute to education. Establishment of a working group to develop the school curriculum. The local curriculum is tailored to the needs of all school stakeholders.

Keywords: Principles of good governance, school administration

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 39 ที่กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจให้สถานศึกษาโดยตรง ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านงานบริหารทั่วไป ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการศึกษา ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการปฏิรูปการศึกษา โดยการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา โดยการดำเนินงานมีเป้าหมายในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีความสุข การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการทางด้านการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปในชุมชน และเป็นสถานศึกษาของรัฐ ของท้องถิ่น จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “หลักธรรมาภิบาล” มาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการบริหารและจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา

การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาอาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารจัดการงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านงานบริหารทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนวคิดของธรรมาภิบาลในแต่ละด้านดังนี้ 1. การบริหารงานด้านวิชาการ งานฝ่ายวิชาการถือเป็นงานหลัก ซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย 2. การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลภายในสถานศึกษาเป็นอีกหนึ่งภารกิจที่สำคัญ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถเต็มศักยภาพ ได้รับขวัญและกำลังใจ และการยกย่องเชิดชูเกียรติก่อให้เกิดความมั่นคง และก้าวหน้าในวิชาชีพซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน 3. การบริหารงบประมาณ การบริหารงานฝ่ายงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษารวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน และ 4. การบริหารงานทั่วไป เป็นฝ่ายที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ ให้สามารถดำเนินการบรรลุผลตรงตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานงาน การร่วมมือ การส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาเป็นการบริหารงานที่ทำให้เกิดความสมดุลในองค์กรและทำให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มี

ส่วนได้ส่วนเสีย เกิดความมั่นใจที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จึงถือได้ว่าหลักธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดที่สถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานภายในสถานศึกษาได้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 (2565) ได้ตอบสนองนโยบาย และแผนพัฒนา ยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาในข้างต้น โดยมีแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2563 – 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ซึ่งได้กำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษา ออกเป็น 6 ด้าน โดยยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของมนุษย์และของชาติ มีการวางแผนการดำเนินงาน “โครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมความสุจริต ความเป็นประชาธิปไตย มีคุณธรรมจริยธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ มีจิตสาธารณะ และมีจิตอาสา และยุทธศาสตร์ที่ 6 การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นให้เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 และสถานศึกษาในสังกัดทุกแห่ง มีความโปร่งใส ปลอดการทุจริต บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล โดยมอบหมายให้กลุ่ม อำนวยการ กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา รับผิดชอบทั้ง 2 ยุทธศาสตร์ที่กล่าวมา ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรทั้งเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในสังกัดมีขีดสมรรถนะสูงตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อยกระดับไปสู่การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง และองค์กรแห่งความเป็นเลิศที่มุ่งเน้น ยุทธศาสตร์

ดังนั้นจึงถือได้ว่า หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขุน ตำบลหนองบัว อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษาว่าความคิดเห็นของ ข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา บุคลากรสนับสนุน กรรมการสถานศึกษา และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับใด ทั้งนี้เพื่อนำไปสร้างประเด็นคำถาม เพื่อสัมภาษณ์ขอแนวทางการดำเนินงานด้านหลักธรรมาภิบาล เพื่อสังเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมธรรมาภิบาลในสถานศึกษาให้กับผู้บริหาร คณะครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาในครั้งนี้จะสามารถใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สามารถนำไปปรับใช้ในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในหน่วยงานทางการศึกษา หรือองค์กรอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่เป็นตัวอย่างของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (สำหรับตอบแบบสอบถาม) คือ ข้าราชการครู กรรมการสถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรสนับสนุนของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จำนวน 40 คน

ประชากร (สำหรับการสัมภาษณ์) คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ได้แก่

- 1) ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1
- 2) ผู้อำนวยการโรงเรียน ฐานะประธานกลุ่มโรงเรียนค่ายพระเจ้าตาก
- 3) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองขนุน
- 4) ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านคลองขนุน และ
- 5) ครูชำนาญการพิเศษ ครูอาวุโสโรงเรียนบ้านคลองขนุน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

หลักธรรมาภิบาลตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งประกอบด้วยหลัก 6 หลัก ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย

- 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า

3.2 ตัวแปรตาม คือ แนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคลองขนุน สพป. ระยอง เขต 1

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2565 ถึง วันที่ 30 เดือน เมษายน พ.ศ. 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รูปแบบผสมผสาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (สำหรับตอบแบบสอบถาม) คือ ข้าราชการครู กรรมการสถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรสนับสนุนของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระยอง เขต 1 จำนวน 40 คน

ประชากร (สำหรับการสัมภาษณ์) คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ได้แก่

- 1) ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระยอง เขต 1
- 2) ผู้อำนวยการโรงเรียน ฐานะประธานกลุ่มโรงเรียนค่ายพระเจ้าตาก
- 3) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองขนุน
- 4) ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านคลองขนุน และ
- 5) ครูชำนาญการพิเศษ ครูอาวุโสโรงเรียนบ้านคลองขนุน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป สำหรับสำรวจสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระยอง เขต 1 ในแต่ละด้านตามหลักธรรมาภิบาล 6 ด้าน โดยมีข้อคำถามรวมจำนวน 60 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 4 3 2 และ 1 ตามเกณฑ์วัดของลิเคิร์ท โดยให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นตามความเป็นจริง

2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์ที่ใช้กับการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะการสัมภาษณ์ที่อยู่ระหว่างการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับการสัมภาษณ์แบบไร้โครงสร้าง ซึ่งแนวคำถามของแบบสัมภาษณ์ได้มาจากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนบ้านคลองขนุน แล้วนำมาสร้างแนวคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ให้กับโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระยอง เขต 1

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ร่างข้อคำถามที่เกี่ยวกับแนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระยอง เขต 1 ให้ครอบคลุมทุกประเด็น

3. นำร่างข้อคำถามที่สร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องให้มีความถูกต้อง ครอบคลุมขอบเขตและนิยามศัพท์เฉพาะ

4. นำร่างข้อคำถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงเชิงเนื้อหา สำนวนภาษา แล้วนำไปคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม ซึ่งพิจารณาค่าตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ กับครูในเขตจังหวัดชลบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความตรง โดยวิธีหาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามด้วยวิธีการของครอนบาค โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านทดลองใช้แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์ตรวจสอบเป็นครั้งสุดท้าย แล้วนำไปจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตจากสาขาศึกษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก เพื่อแจ้งขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังผู้บริหารโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูล

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำหนังสือพร้อมแบบสอบถามไปแจกให้กับข้าราชการครู กรรมการสถานศึกษา บุคลากรสนับสนุน และเครือข่ายผู้ปกครองของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ด้วยตนเอง

3. รับแบบสอบถามกลับคืนและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์แบบสอบถาม

วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อแนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน สถิติที่ใช้ คือ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์แนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูล จากการรวบรวมข้อมูลทุกมิติที่ได้จากการสำรวจความเห็นจากแบบสอบถาม และจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้เห็นภาพของปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างเป็นองค์รวม โดยมีการแยกประเภทและจัดอันดับของหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้าน พร้อมทั้งพิจารณาหลักธรรมาภิบาลด้านที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยจะสร้างประเด็นสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งจะนำข้อมูลเชิงลึกที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วเจแนับจำนวนของถ้อยคำ ประโยค หรือใจความเหล่านั้น มาอธิบายและวิเคราะห์แบบของความหมาย (Meaning of Pattern) ปรากฏการณ์ วิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลที่ดีในด้านที่สนใจ ที่ค้นพบวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้าง แปลความหมายของปรากฏการณ์ เพื่อนำไปสู่การเรียบเรียงระบบข้อมูลใหม่อีกครั้ง และสรุปข้อค้นพบ เชื่อมโยงแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการปฏิบัติอันจะส่งผลให้การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลมีทิศทางที่ดีขึ้น

สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ ค่าความเชื่อมั่น

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา บุคลากรสนับสนุน คณะกรรมการสถานศึกษา และตัวแทนผู้ปกครอง ต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระยอง เขต 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระยอง เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระยอง เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคลองขนุน	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ	อันดับ
1. ด้านหลักนิติธรรม	4.83	0.22	มากที่สุด	3
2. ด้านหลักคุณธรรม	4.82	0.21	มากที่สุด	4
3. ด้านหลักความโปร่งใส	4.87	0.14	มากที่สุด	2
4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.51	0.50	มากที่สุด	6
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ	4.87	0.15	มากที่สุด	1
6. ด้านหลักความคุ้มค่า	4.75	0.22	มากที่สุด	5
รวม	4.77	0.17	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระยอง เขต 1 ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับที่ 1 คือ หลักความรับผิดชอบต่ออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.15) อันดับที่ 2 หลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.14) อันดับที่ 3 หลักนิติธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.22) อันดับที่ 4 หลักคุณธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.21) อันดับที่ 5

หลักความคุ้มค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.22) และอันดับสุดท้าย หลักการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

2. ผลการสังเคราะห์แนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวทางพัฒนาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยผู้วิจัยได้ใช้ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

“ท่านมีแนวทางการใช้หลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม ในการบริหารสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ครู บุคลากร กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างไร”

ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา ด้านหลักการมีส่วนร่วม ที่เป็นตัวอย่างให้แก่โรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 สรุปแนวทางได้ดังต่อไปนี้

“แนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่น มีการให้ความสำคัญ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน แก่ภาคส่วนอื่น ๆ ในฐานะเป็นผู้นำ ที่มีส่วนในการสนับสนุนการศึกษา ตั้งคณะทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ขึ้นมาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน”

อภิปรายผล

1. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนบ้านคลองขนุนมีการบริหารงานที่ยึดหลักหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานโรงเรียนอย่างครบถ้วน โดยปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน จนเป็นที่ยอมรับของบุคลากร มีการบริหารอย่างตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นของบุคลากร เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเองซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 คือ จัดระบบการบริหารให้ทันสมัยตามหลักธรรมาภิบาล ทำให้ครู บุคลากรสนับสนุน กรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียนเกิดความเชื่อมั่นต่อผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสาส์ ประทุมวงศ์ (2560) ที่ทำการศึกษากาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอ

เมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมืองจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับจุฑามาศ ภู่งง่า (2560) ได้ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่า 1) ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความมีส่วนร่วม ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ได้แก่ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสหน่วยงานอื่นได้เป็นแม่งาน หรือเป็นผู้นำ มีการให้ความสำคัญให้ตัวตน แก่ภาคส่วนอื่น ๆ ที่มีส่วนในการสนับสนุนการศึกษา ตั้งคณะทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ขึ้นมาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ทั้งนี้แนวทางที่ผู้วิจัยได้จากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ในช่วงต้นนั้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร จินมพันธ์ (2556) ที่ทำการศึกษา เรื่อง แนวทางการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 โดยผลการวิจัยได้มีการนำเสนอแนวทางการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 ซึ่งแนวทางดังกล่าวได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ประกอบด้วย (1) ด้านหลักนิติธรรม คือ จัดทำหลักเกณฑ์ข้อบังคับในสถานศึกษาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อใช้เป็นองค์ประกอบในการพิจารณาดำเนินการ จัดอบรม ประชุมสัมมนา เพื่อสร้างความเข้าใจกับครูและผู้บริหารเพื่อให้ เข้าใจบทบาท หน้าที่แนวทางปฏิบัติ และนำเสนอปัญหาข้อคิดเห็น กระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบต่าง ๆ (2) ด้านหลักคุณธรรม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรใช้หลักการครองตน ครองคน ครองงานมาใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรม จริยธรรม และขจัดความลำเอียง เปิดโอกาสให้ครูอย่างทั่วถึง กำหนดนโยบายและหลักเกณฑ์การมอบหมายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบให้ชัดเจน (3) ด้านหลักความโปร่งใส คือ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านความโปร่งใส กำหนดให้มีคณะกรรมการการพิจารณาความดี ความชอบ เพื่อจัดทำแนวทางการประเมินที่ชัดเจน และชี้แจงให้ที่ประชุมทราบ กำหนดให้มีระเบียบปฏิบัติงานที่ชัดเจนและเหมาะสม (4) ด้านหลักความมีส่วนร่วม คือ ให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์ร่วมกันเพื่อใช้ประกอบการประเมินพิจารณาความดีความชอบ โดยยึดข้อมูลเชิงประจักษ์ และการปฏิบัติงานเป็นองค์ประกอบหลักในการพิจารณา ให้ความสำคัญการบริหารแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสเพื่อการแลกเปลี่ยน การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนย่อมส่งผลต่อเหตุและผลในการพัฒนาความคิดต่าง ๆ ได้

สนับสนุนแนวคิดที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ (5) ด้านหลักความรับผิดชอบ คือ กำหนดนโยบายและระเบียบวิธีปฏิบัติระบบข้อมูลสารสนเทศ โดยมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบ จัดทำแผนพัฒนา โดยกระจายความรับผิดชอบ ดำเนินงานตามกระบวนการที่กำหนดของการจัดทำแผนพัฒนา และ (6) ด้านหลักความคุ้มค่า คือ กำหนดให้มีแผนการบำรุงรักษาครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่ โดยให้ทุกหน่วยงานมีหน้าที่ปฏิบัติตามแผนบำรุงรักษาครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่อย่าง จัดทำทะเบียนซ่อมบำรุงรักษาครุภัณฑ์ทุกรายการ เพื่อใช้ในการควบคุมและตรวจสอบค่าใช้จ่ายและเป็นข้อมูลประกอบการประเมินความคุ้มค่าในการใช้งานต่อไปปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เงินงบประมาณ กำหนดทิศทางการผลิตสื่อร่วมกัน โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าเป็นหลักและจัดประชุมชี้แจงถึงความสำคัญถึงหลักของความคุ้มค่าใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการในการบริหารโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่าระดับของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคลองขนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารควรรักษาจุดเด่นนี้ไว้ให้เสมอด้านเสมอปลาย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้มีคุณภาพต่อไป

1.2 ผลการวิจัยพบว่าระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคลองขนุน ตำบลหนองบัว อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ส่วนรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูบุคลากร กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาของตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนพัฒนาความร่วมมือในการจัดการศึกษา และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ตรงตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ยังขาดปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานจึงควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อให้ความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบในบริบทพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงและได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในสถานศึกษาของผู้บริหาร เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการบริหารจัดการของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร จินมหันต์. (2556). แนวทางการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42. *Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University*, 10(50), 87-94.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จุฑามาศ ภู่งง่า. (2560). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สาตี ประทุมวงศ์. (2560). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต อำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษามหาบัณฑิต, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 (2565). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2563 – 2565. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. จังหวัดระยอง.สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพฯ: 프리เมียร์โพร.